

ISSN (ONLINE): 2518-1971

НАУКОВО-
ПРАКТИЧНИЙ
ЖУРНАЛ

СХІДНА ЄВРОПА: ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ

Білорусь

Болгарія

Угорщина

Румунія

Польща

Молдова

Україна

Словаччина

Україна

Чехія

25` 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»

СХІДНА ЄВРОПА:

ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ

Електронне наукове фахове видання

Випуск 2 (25) 2020

Дніпро

2020

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Фісуненко Павло Анатолійович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, економіки та управління персоналом підприємства, декан економічного факультету Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Заступник головного редактора:

Коваленко-Марченкова Євгенія Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Відповідальний секретар:

Макарова Ганна Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, економіки та управління персоналом підприємства Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Члени редакційної колегії:

Білоконь Анатолій Іванович, доктор технічних наук, професор, декан будівельного факультету, професор кафедри технології будівельного виробництва Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Божанова Вікторія Юріївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, управління проектами та логістики Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Верхоглядова Наталя Ігорівна, доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту менеджменту, економіки та фінансів Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Вечеров Валерій Тимофійович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, управління проектами та логістики Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Євсєєва Галина Петрівна, доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри українознавства Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Іванов Сергій Володимирович, член-кореспондент НАН України, академік Академії економічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і маркетингу Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Каховська Олена Володимирівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку, економіки та управління персоналом підприємства Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Левчинський Дмитро Львович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку, економіки та управління персоналом підприємства Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Орловська Юлія Валеріївна, академік Академії економічних наук України, заслужений працівник освіти України, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Пашкевич Марина Сергіївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки підприємства Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет».

Поповиченко Ірина Валеріївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, управління проектами та логістики Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».

Семенов Андрій Григорович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства Класичного приватного університету.

Шапошников Костянтин Сергійович, доктор економічних наук, професор, директор Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій.

Andrzej Gwiżdż, професор, завідувач кафедри економіки Вищої школи бізнесу Національного університету Луїса (м. Новий Сонч, Польща).

Stanislava Sokolowska, професор, доктор філософії, декан економічного факультету Опольського державного університету (м. Ополь, Польща).

Sébastien Menard, доцент, доктор філософії, Факультет права, економіки та управління, Університет міста Ле-Ман (м. Ле-Ман, Франція).

Uliian Galina, доктор економічних наук, професор, декан факультету економічних наук Молдавського державного університету (м. Кишинів, Молдова).

Видання входить до «Переліку електронних фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» на підставі Наказу МОН України від 16 травня 2016 № 515 (Додаток 12).

Рекомендовано до поширення в мережі інтернет Вченою радою
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
(Протокол № 7 від 26 лютого 2020 р.)

Науковий журнал індексується у наукометричній базі Index Copernicus

Сайт електронного видання: www.easterneurope-ebm.in.ua

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТАНУ МІЖБАНКІВСЬКОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

MAIN CHARACTERISTICS OF THE CONDITION OF THE INTERBANK MARKET IN UKRAINE

Козій Н.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансових ринків,
Університет державної фіскальної служби України

Kozii Nataliia

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Department of Financial Markets,
State Fiscal Service University of Ukraine

У статті досліджено основні тенденції розвитку міжбанківського ринку в Україні. Визначено, що міжбанківський кредитний ринок в Україні є перспективною та пріоритетною ланкою грошового ринку, оскільки обсяг операцій на ньому протягом останніх років значно зростає. Метою статті є проведення аналізу основних характеристик стану міжбанківського ринку в Україні, виявлення основних проблем, що стримують його розвиток, та окреслення шляхів щодо їх вирішення. Визначено особливості розвитку міжбанківського ринку в Україні, його показники та індикатори. Обґрунтоване визначення дефініції «міжбанківський ринок». Проведена оцінка впливу якісних нефінансових факторів на кредитоспроможність банків-позичальників України. Окреслені напрями щодо вдосконалення дієвості функціонування міжбанківського ринку в Україні.

Ключові слова: міжбанківський ринок, міжбанківський кредит, міжбанківські операції, банк, кредит, кредитоспроможність, ліквідність, Національний Банк України.

В статье исследованы основные тенденции развития межбанковского рынка в Украине. Определено, что межбанковский кредитный рынок в Украине является перспективным и приоритетным звеном денежного рынка, поскольку объем операций на нем в течение последних лет значительно возрастает. Целью статьи является проведение анализа основных характеристик состояния межбанковского рынка в Украине, выявление основных проблем, сдерживающих его развитие, и определение путей их решения. Определены особенности развития межбанковского рынка в Украине, его показатели и индикаторы. Обосновано определение дефиниции «межбанковский рынок». Проведена оценка влияния качественных нефинансовых факторов на кредитоспособность банков-заемщиков Украины. Обозначены направления по совершенствованию действенности функционирования межбанковского рынка в Украине.

Ключевые слова: межбанковский рынок, межбанковский кредит, межбанковские операции, банк, кредит, кредитоспособность, ликвидность, Национальный Банк Украины.

The main trends in the development of the interbank market in Ukraine are investigated in the article. It is determined that the interbank credit market in Ukraine is a promising and priority link of the money market, since the volume of transactions on it has been growing significantly in recent years. The purpose of the article is to analyze the main characteristics of the state of the interbank market in Ukraine, identify the main problems that hinder its development and outline ways to solve them. Definition of the definition of "interbank market" is substantiated. The features of the development of the interbank market in Ukraine, its indicators and indicators have been determined. The cyclicity of the development of the domestic interbank market is substantiated. It is researched that in 2018, the growth rate of interbank loans is decreasing. It is determined that the decrease in the number of participants in the banking system from 175 in 2008 to 77 in 2019, as well as the overall impact of negative factors on the activities of banks led to increased tensions in the interbank market. It is researched that a considerable number of problems are formed by internal factors, including insufficient level of capitalization, high level of risks, first of all credit, low efficiency of bank activity. In a time of unstable political, social and economic situation, withdrawals are made from banks. The lack of confidence in banks that causes "bank raids" has a significant impact on banks' liquidity levels, leading to an increase in the need for additional liquidity to cover liquidity shortages, which puts additional pressure

on the interbank market. During the study period, there was a tendency to increase the level of liquidity of the banking system, which was caused by appropriate preventive measures of the NBU. Analyzed results of stress testing of NBU banks in Ukraine showed that in the current conditions banks are sufficiently capitalized, in the absence of shocks, but still vulnerable to crises. As a result, a number of banks raised capital and pledged to eliminate existing imbalances. The impact of qualitative non-financial factors on the creditworthiness of Ukrainian borrowing banks has been evaluated. Directions for improving the functioning of the interbank market in Ukraine are outlined.

Key words: interbank market, interbank loan, interbank transactions, bank, credit, creditworthiness, liquidity, National Bank of Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вітчизняний міжбанківський кредитний ринок можна охарактеризувати як спеціальний торговельний майданчик, який формує економічні відносини Національного банку України і комерційних банків, засновані на залученні, і розміщенні вільних грошових ресурсів у формі вкладів (депозитів) та кредитів, внаслідок чого на основі співвідношень попиту і пропозиції формується ціна грошей. Міжбанківський ринок є важливою складовою частиною фінансового ринку, частиною ринку позикових капіталів, тобто грошового ринку, на якому тимчасово вільні гроші кредитних інститутів залучаються і розміщуються між банками в основному у формі короткострокових міжбанківських депозитів на визначені короткі терміни від одного дня до півроку тощо. Встановлено, що головною функцією міжбанківського кредитування є перерозподіл ресурсів між банківськими установами, що приводить до прискорення процесів мультиплікації кредиту, тим самим забезпечуючи сталість банківського сектору та економіки загалом. Беззаперечна актуальність вибраного дослідження зумовлена високою значущістю вітчизняного міжбанківського ринку як механізму регулювання ліквідності кредитних організацій для підтримки стійкості банківського сектору країни загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Дослідженню теорії і практики міжбанківського ринку сприяють праці таких учених-економістів: В. Бєляєва, С. Гагаріна, Г. Шамаєва, О. Дзюблюка, І. Івасіва, Ю. Нікольський, В. Погорілої, М. Савлука, В. Ходаківської та інших. Однак, незважаючи на велику кількість наукових робіт, більшість авторів досліджують або окремі аспекти функціонування міжбанківського ринку, або особливості дії цього ринку на певних етапах економічного розвитку країни.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. На сучасному етапі розвитку міжбанківського ринку існує низка проблем, що гальмують розвиток міжбанківського кредитування. На міжбанківський ринок сильно впливає відсутність добре розвинутої ринкової інфраструктури, яка дає банкам змогу працювати у стійких умовах із ризиками, з якими вони стика-

ються. Крім того, українські комерційні банки не мають достатнього досвіду роботи з міжбанківськими кредитами. Міжбанківський ринок потребує кваліфікованого підходу. Однак, незважаючи на ці та багато інших проблем, міжбанківський ринок поступово розвивається.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проведення аналізу основних характеристик стану міжбанківського ринку в Україні, виявлення основних проблем, що стримують його розвиток, та окреслення шляхів щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Незважаючи на бурхливий розвиток міжбанківського ринку в останні роки, відсутнє чітке визначення міжбанківського кредитного ринку як економічного явища, що характеризує відносини учасників грошового ринку.

С.В. Гагарін, Ю.Б. Нікольський та Г.А. Шамаєв у своєму дослідженні визначають міжбанківський ринок як активний сегмент ринку позикових капіталів, у межах якого банки виступають контрагентами [1, с. 74]. Ми не вважаємо таке визначення повним, оскільки не з'ясована суть операцій, здійснюваних банками-контрагентами. Практика показує, що значна частина вітчизняних банків знаходиться на ринку міжбанківських кредитів, використовуючи різні інструменти міжбанківського кредитування: міжбанківські кредити; міжбанківські депозити; операції РЕПО тощо.

Дж. Чен пропонує визначити міжбанківський ринок як глобальну мережу, яка використовується фінансовими установами для обміну валют між собою [2].

В.М. Семко вважає, що міжбанківський ринок є частиною ринку позикових капіталів, у межах якого проходить перерозподіл вільних грошових ресурсів між НБУ та комерційними банками, при цьому банки використовують різні інструменти міжбанківського кредитування, формуючи економічні відносини. Цей ринок дозволяє фінансово стійким банкам вільно торгувати кредитними коштами. Це стає можливим, коли у банку є надлишок коштів, завдяки яким можна отримати дохід. Банки прагнуть розмістити вільні кошти у банків-позичальників. Сьогодні актуальніше та вигідніше позичити вільні гроші іншим банкам. Гарантія того, що банк поверне гроші, є значно вищою за повернення коштів підприємству, в яке вкладає ресурси банк [3, с. 80].

На нашу думку, з огляду на поновлюваний і добровільний характер відносин учасників ринку, зміст і результати міжбанківських операцій, можна сформулювати таке визначення міжбанківського кредитного ринку: це торговий майданчик, який формують економічні відносини НБУ з комерційними банками, що засновані на залученні і розміщенні вільних грошових ресурсів у формі вкладів (депозитів) і кредитів, у результаті чого формується ціна грошей на основі співвідношення попиту і пропозиції, так звана выдоткова ставка.

З метою дослідження розвитку міжбанківського ринку проведемо відбір основних показників, які дають змогу описати економічну ситуацію на ринку, тобто його кон'юнктуру. Теорія нам підказує, що кон'юнктура ринку – це основна характеристика його функціонування, або створена на ньому ситуація. Кон'юнктура ринку відображає величини попиту і пропозиції, рівень цін, обсяги продажів, ринкову активність продавців і покупців [4, с. 289]. З урахуванням цих характеристик проведемо відбір необхідних для дослідження основних показників, які здатні відобразити як об'ємні, так і цінові аспекти ринку.

Визначаючи стан вітчизняного міжбанківського ринку, можна зробити висновок про циклічність його розвитку. Загалом порівняно з докризовим 2007 роком обсяг міжбанківських кредитів зріс майже в 2,2 раза і становив станом на 01.01.2009 р. 1 141 860 млн грн., що відповідало фазі кредитного циклу «кредитний бум». У 2009–2010 роках відбувся обвал кредитування, що відобразило загальну тенденцію розвитку кредитного ринку України – «криза», пов'язана насамперед зі скороченням надходжень кредитних ресурсів від зовнішніх кредиторів [5, с. 89]. Починаючи з 2012 року спостерігається поживлення ситуації на міжбанківському ринку, що проявляється у зростанні обсягів кредитування, проте на кінець 2014 року ситуація знову погіршується. І незважаючи на всі «потуги» НБУ з надання кредитних коштів у 2018 році обсяг міжбанківського ринку впав до 427 265,5 млн грн., тобто

зменшився в 2,67 раза порівняно з 2009 роком (таблиця 1).

Таким чином, ситуація на міжбанківському рівні поступово погіршується, темп приросту обсягів міжбанківських кредитів зменшується. В 2017 ріст кредитів до попереднього року був негативним (-70,43 %), у 2018 році обсяг міжбанківських кредитів знову зменшився (на 6,15% порівняно з попереднім роком).

Значне зростання обсягу операцій на міжбанківському ринку в 2015 році викликане ускладненням ситуації у сфері залучення коштів від фізичних осіб, а також масовим їх вилученням вкладниками, що спонукало банки звертатися до ресурсів інших комерційних банків та НБУ для покриття розривів ліквідності. Цей факт вплинув на ріст обсягу операцій на міжбанківському ринку на 71,3% порівняно з попереднім, проте фактично це була «мильна бульбашка», яка не змогла протриматися і року.

Зауважимо, що внаслідок кризових явищ у банківській системі та її очищення від проблемних банків у 2015–2016 роках відбулося значне звуження міжбанківського кредитного ринку. Зважаючи на те, що умови функціонування міжбанківського ринку нині зумовлені принципово іншими умовами, ніж у попередні періоди (до 2010 року), вважаємо за доцільне провести поглиблений його аналіз за 2013–2016 рр.

Під час здійснення аналізу обсягів операцій на міжбанківському ринку України банками другого рівня в щомісячному розрізі нами визначено тенденцію до сезонності, зумовлену загальною сезонністю банківської діяльності, що є похідною від особливостей формування грошових потоків підприємств і населення з урахуванням їхньої ділової активності (періоди пасивності з погляду активності як фізичних, так і юридичних осіб на ринку банківських послуг у період зимових свят, влітку тощо) (таблиця 2).

З даних таблиці видно, що сезонність операцій на міжбанківському ринку України має чітко виражений характер: максимальні обсяги операцій спостерігаються у липні, а мінімальні – у січні. Відзначимо, що аналогічний підхід про-

Таблиця 1

Обсяги міжбанківських кредитів, млн грн.

Показник Всього міжбанківських кредитів	Період									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	1214493	687710,7	694897	1091921	1211151	993547,9	1685894,8	1224985,8	427352,7	427265,5
у тому числі										
міжбанківські кредити комерційних банків	1141860	596378,7	616247	1013699	1128630	910738,9	1559795,8	1122615,8	331984,7	311582,5
у % до попереднього року	215	52,2	103,3	164,5	111,3	80,7	171,3	71,97	29,57	93,85

Джерело: складено автором на основі [6]

Таблиця 2

Аналіз сезонності операцій на міжбанківському ринку за 2013–2016 рр.

Період	2013	2014	2015	2016	Середньо-місячний показник	Показник сезонного відхилення	Показник відносного відхилення	Індекс сезонності
Січень	100951	60217	114260	53961	82347,25	2687,27	3,37	103,37
Лютий	118874	64699	105254	66826	88913,25	9253,27	11,62	111,62
Березень	113966	67660	72774	68076	80619	959,02	1,2	101,20
Квітень	107191	87547	79781	75294	87453,25	7793,27	9,78	109,78
Травень	115756	74000	85317	27636	75677,25	-3982,73	-5	95,00
Червень	122463	87221	114064	26765	87628,25	7968,27	10	110,00
Липень	175230	101983	110869	24110	103048	23388,02	29,36	129,36
Серпень	168067	101404	75437	20270	91294,5	11634,52	14,61	114,61
Вересень	133512	93440	78066	23869	82221,75	2561,77	3,22	103,22
Жовтень	143197	107450	82210	19582	88109,75	8449,77	10,61	110,61
Листопад	135379	115360	66448	21246	84608,25	4948,27	6,21	106,21
Грудень	104898	123539	82629	23571	83659,25	3999,27	5,02	105,02

Джерело: складено автором на основі [6]

Таблиця 3

Динаміка і структура коштів на рахунках підприємств, організацій і населення в банках України (за строками погашення і видами валют)

На кінець періоду	На вимогу		Короткострокові (до 1 року)		Довгострокові			
	млн грн.	%	млн грн.	%	(від 1 до 2 років)		(більше 2 років)	
					млн грн.	%	млн грн.	%
У національній валюті								
2013	122767	38,33	114368	35,71	68065	21,25	15068	4,70
2014	148911	35,31	135327	32,09	120093	28,47	17424	4,13
2015	155140	42,91	114092	31,56	74230	20,53	18078	5,00
2016	195490	49,88	142952	36,48	39069	9,97	14400	3,67
В іноземних валютах								
2013	62547	24,81	73580	29,19	95796	38,00	20152	7,99
2014	56655	22,82	53504	21,55	129269	52,08	8793	3,54
2015	89100	29,43	82011	27,09	119778	39,56	11859	3,92
2016	109893	33,83	128502	39,56	80987	24,93	5435	1,67

Джерело: складено автором на основі [6]

стежується і в 2017–2019 роках. Наведені дані свідчать, що міжбанківський ринок України характеризується сезонністю, що, у свою чергу, впливає на неритмічність грошових потоків за надходженнями і виплатами за міжбанківськими кредитами. Дефіцит коштів на міжбанківському ринку, що може виникнути внаслідок фактору сезонності, як правило, вимагає компенсації, у тому числі за рахунок кредитів рефінансування.

Зниження кількості учасників у банківській системі з 175 в 2008 році до 77 у 2019 році, а також загальний вплив негативних факторів на діяльність банків призвели до зростання напруженості, у тому числі й на міжбанківському ринку. Зокрема, наслідком невизначеності в системному середовищі й фінансовому стані банків стає закриття кредитних лімітів, що потенційно може спровокувати нову кризу на міжбанківському ринку («кризу довіри») і внаслідок ефекту зараження поширення кризи на окремі банки.

Зауважимо, що стан вітчизняного міжбанківського ринку на сучасному етапі формується під впливом складних і важкопрогнозованих процесів у системному середовищі, що у підсумку має негативний вплив на фінансовий стан і кредитоспроможність банків. При цьому значна кількість проблем сформована внутрішніми факторами, зокрема недостатнім рівнем капіталізації, високим рівнем ризиків, насамперед кредитного, низькою ефективністю діяльності банків. Рівень капіталу, що має банк-позичальник, і обсяги фінансових ресурсів, що знаходяться в його розпорядженні умовно-постійно, є основою їхньої кредитоспроможності.

Важливим фактором впливу на кредитоспроможність банків-позичальників є параметри ресурсної бази (таблиця 3).

Представлені дані свідчать, що динаміка коштів клієнтів реагувала на стан зовнішнього середовища і кризові явища – у період неста-

більшої політичної, соціальної та економічної ситуації відбувається вилучення коштів із банків. Недовіра населення до банків, що спричиняє «набіги на банки», здійснює значний вплив на рівень ліквідності банків, зумовлює зростання потреби в додаткових ліквідних коштах для покриття дефіциту ліквідності, що спричиняє додатковий тиск на міжбанківський ринок.

Якість портфеля активів і розмір ризиків, пов'язаних з їх можливим неповерненням, є вкрай важливим з погляду рівня кредитоспроможності внаслідок того, що через порушені грошові потоки банк-позичальник не виконає зобов'язання вчасно (таблиця 4).

Як показано в таблиці 4, індикатор відношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів з 2013 р. проявив стійку тенденцію до зростання і досяг на кінець 2018 р. 52,85%. Така тенденція свідчить про постійне погіршення якості кредитного портфеля банків. Крім того, як показує світова практика, коли рівень проблемної заборгованості у кредитному портфелі перевищує 10%, то виникає загроза економічній безпеці банків. Тільки наприкінці 2018 р. спостерігалось незначне її зменшення на 2,3 п.п. порівняно з показником станом на кінець 2017 р. Зниження цього індикатора разом зі зменшенням обсягу недіючих кредитів за цей рік свідчить про активну й успішну роботу банків із проблемними кредитами. Проте цей індикатор, незважаючи на його зменшення в 2018 році на 2,3 п.п. порівняно з 2016 роком зріс на рекордні 22,38 п.п. Це сталося не тільки тому, що змінився підхід до класифікації кредитів, але й через те, що лише в кінці 2016 р. банки почали визнавати реальну якість свого кредитного портфеля. Суттєвий приріст був спричинений адекватним відображенням у балансі проблемних кредитів «Приватбанку» [6].

Другий індикатор, а саме відношення недіючих кредитів (без урахування резервів) до капіталу, продемонстрував такі зміни: загалом за досліджуваний період він збільшився з 30,65% до 60,20%, хоча єдиного вектору руху не мав. Впродовж 2014–2015 рр. він продемонстрував стрімке зростання, а станом на 31 грудня 2015 р. досяг 129,02%, збільшившись за 2 роки на 98,37 п.п., або у 4,2 раза. Причиною цього

стало зменшення обсягу капіталу в банківській системі, насамперед завдяки скороченню кількості банківських установ (за ці 2 роки з ринку пішли 63 установи, а капітал зменшився зі 193 млрд грн. до 102 млрд грн.). До того ж постійно зростали обсяги недіючих кредитів (без урахування резервів), а саме з 59 млрд грн. на початку 2014 р. до 131 млрд грн. на кінець 2015 р. Як зазначалося раніше, цей індикатор віддзеркалює здатність капіталу банку витримати збитки, пов'язані з недіючими кредитами. Тому його зменшення свідчить про покращення здатності банків поглинати збитки від погіршення якості активів за рахунок свого капіталу, а збільшення – про погіршення здатності. Після досягнення максимального значення у 2015 р. цей індикатор почав зменшуватись протягом 2016 р., отже, він становив 89,37%. Незважаючи на те, що протягом 2016 р. ще 21 банк був виведений з ринку, обсяг капіталу в банківській системі збільшився, оскільки у 2015 р. НБУ провів стрес-тестування 20 найбільших банків, а за його результатами змусив банки виконати програми докапіталізації. Згідно з даними НБУ станом на 1 вересня 2016 р. банки вжили заходів на виконання програми докапіталізації сукупним обсягом 108 млрд грн. [7]. У 2018 р. індикатор знову продемонстрував своє зменшення до 60,20%. Відзначимо, що зростання проблемної заборгованості, про що свідчить динаміка показника співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів, значно впливає на рівень кредитоспроможності банків, оскільки обмежує їхню спроможність отримувати позитивний фінансовий результат та генерує додатковий тиск на капітал.

Рівень рентабельності є важливим для визначення того, наскільки стабільно діяльність банку-позичальника є прибутковою до вирахування витрат за можливими ризиками та після. Чим більше значення показників, тим чіткіше спланована і прибуткова діяльність банку-позичальника і тим менший негативний вплив на кредитоспроможність (таблиця 5).

Нині банківська система України є збитковою, про що свідчать від'ємні значення норми прибутку на активи і капітал. Випереджаючі темпи зниження норми прибутку на капітал порівняно

Таблиця 4

Динаміка і структура недіючих кредитів банків України

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів	18,26	15,60	12,31	12,69	16,10	16,18
Співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів	13,89	11,21	8,30	8,96	12,12	10,52
Співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу	30,65	61,07	129,02	89,37	70,18	60,20
Співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів	12,89	18,98	28,03	30,47	54,54	52,85

Джерело: складено автором на основі [6]

Таблиця 5

Аналіз рентабельності банківського сектору України

Показник	2014		2015		2016		2017		2018	
Показник	млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%
Доходи	168 888	100	210 201	100	199193	100	190 691	100	178235	100
Витрати	167452	100	263 167	100	265793	100	350 078	100	202595	100
Результат діяльності	1 436		-52 966		-66600		-159 388		-24 360	
Рентабельність активів, %	0.12		-4.07		-5,46		-12,6		-1,94	
Рентабельність капіталу, %	0.81		-30.46		-51,91		-116,74		-15,96	

Джерело: складено автором на основі [6]

Таблиця 6

Аналіз індикаторів фінансової стійкості банківського сектору України

Показник	2014	2015	2016	2017	2018
Співвідношення процентної маржі до валового доходу	58,96	48,46	39,00	46,94	50,20
Співвідношення непроцентних витрат до валового доходу	65,95	59,85	54,40	60,91	76,14
Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів (коефіцієнт ліквідності активів)	20,63	26,40	33,00	48,53	53,94
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	89,11	86,14	92,87	92,09	98,37

Джерело: Складено автором на основі [6]

з нормою прибутку на активи свідчать про зниження ефективності використання власного капіталу в активні операції.

Значне випередження зниження співвідношення процентної маржі і валового доходу порівняно зі співвідношенням непроцентних витрат до валового доходу свідчить про зниження віддачі активів, що приносять процентний дохід, порівняно з операціями, що приносять комісійний дохід.

Рівень ліквідності банку-позичальника є вкрай важливим з погляду збалансованості ресурсної бази й активів за строками й сумами і його можливості своєчасно виконати прийняті зобов'язання, у тому числі з міжбанківського кредитування.

На основі наведених в таблиці 6 даних можна зробити висновок, що за період дослідження спостерігалась тенденція до підвищення рівня ліквідності банківської системи України. Станом на 2018 рік співвідношення ліквідних активів до сукупних активів становило 53,94 %, що більше від показника попереднього року на 5,41 пп., що обумовлене відповідними превентивними заходами НБУ.

Динаміка відношення ліквідних активів до сукупних активів свідчить про зростання спроможності банків погашати короткострокові зобов'язання. Водночас загальне підвищення ліквідності банківської системи може бути зумовлене негативною економічною ситуацією в країні й обережною політикою банків щодо вкладень коштів у довгострокові активи.

Важливим фактором кредитоспроможності банків-позичальників на сучасному етапі розвитку міжбанківського ринку є стресостійкість, під

якою розуміємо вразливість банку-позичальника до кризових явищ. Нині в Україні як банки другого рівня зобов'язані проводити стрес-тестування для оцінки внутрішньої вразливості до ризиків, так і Національним банком України використовується цей інструмент з метою моніторингу та підвищення фінансової стабільності банківської системи.

Структура стрес-тесту, проведеного Національним банком України у 2018 році, складається з трьох моделей. Дві з них є сателітними – модель стрес-тестування великих позичальників і модель стрес-тестування решти заборгованості. У свою чергу, їх результати було інкорпоровано в основну, балансову модель. Для стрес-тестування НБУ розробляє два сценарії – базовий і несприятливий. Останній містить фактори найбільших, на думку регулятора, ризиків, його припущення ґрунтуються на статистиці попередніх криз та є консистентними з точки зору макроекономічних взаємозв'язків. Несприятливий сценарій сконструйовано таким чином, що його втілення призводить до реалізації насамперед кредитного, а також процентного й валютного ризиків. У ньому закладено зниження реального ВВП, девальвацію гривні, прискорення інфляції та пов'язане з цим підвищення відсоткових ставок. Горизонт прогнозування становить три роки – це дає змогу відобразити всі стадії розгортання кризи – від її виникнення до початку відновлення економіки. Базовий сценарій слугує базою для порівняння результатів стрес-тесту й не є прогнозом. Результати проведених стрес-тестів стали основою планів докапіталізації банків України, що фінансові установи подають на затвердження регулятору.

Результати стрес-тестування визначили низький рівень стресостійкості банків України і наявну додаткову потребу в капіталізації для абсорбції ризиків. На це також слід зважати банкам-кредиторам в оцінці кредитоспроможності банків-позичальників.

Стрес-тестування 2018 року виявило, що вісім банків потребують капіталу за базовим сценарієм. Сума цієї потреби становить 6 млрд грн. Головні чинники – кредитний ризик портфеля та зниження ефективності операційної діяльності. Серед зазначених банків є і два банки з державним російським капіталом, які протягом 2018 року продовжували згортати свою діяльність і поступово зменшували присутність на ринку. Усі ці банки повинні покрити потребу в капіталі, виконавши план капіталізації до квітня 2019 року. Однак таке зменшення капіталу для низки банків не є системною проблемою. Адже за умовами базового сценарію в цілому у банківській системі прогнозується зростання прибутку та підвищення за його рахунок рівня достатності основного капіталу на 13 в.п. за три роки.

За несприятливого сценарію потреби в капіталі значно вищі. Середньозважене значення нормативу достатності основного капіталу знизиться до близько 3%. Оцінений вплив кризи на зниження достатності основного капіталу банків становить близько 9 в.п. Для 12 фінансових установ визначено потребу в капіталі на загальну суму 42 млрд грн. Суттєва частина цієї суми припадає на два державних банки. Загалом же стрес-тестування виявило потенційні збитки від реалізації низки наявних системних ризиків [8, с. 44].

За несприятливого сценарію основний капітал банків загалом зменшиться на понад 70% порівняно з базовим сценарієм. Значною мірою це зумовлено зростанням кредитного ризику великих боржників через високий рівень концентрації портфелів банків. Щоб оцінити цю зміну кредитного ризику, було спрогнозовано показники діяльності великих боржників та розраховано їхню спроможність вчасно обслуговувати борг. Виявилося, що валютна переоцінка боргу – найвагоміший фактор зростання кредитного ризику, бо більшість великих боржників не отримує доходів у валюті. Водночас рівень кредитного ризику без урахування валютної переоцінки заборгованості компаній із прийнятним борговим навантаженням сумарно знижувався навіть за негативним сценарієм. Індивідуальне стрес-тестування великих боржників банків із використанням специфічних галузевих припущень застосовуватиметься й надалі.

Зростання кредитного ризику за рештою портфеля банків також суттєво вплине на капітал. Це відбудеться через міграцію кредитів у непрацюючі. Коефіцієнт міграції було оцінено за допомогою економетричної моделі на основі макроекономічних даних як за кризові, так і за некризові періоди. Результати свідчать, що цей

підхід недостатньо консервативний, особливо для портфелів із порівняно коротким строком та значною динамікою, зокрема споживчих кредитів. Під час наступного стрес-тестування НБУ припускатиме суттєвіше зростання частки непрацюючих кредитів, ураховуючи історичні дані саме для кризових періодів.

Інший чинник зростання кредитного ризику за несприятливого сценарію – припущення про збільшення коефіцієнта втрат у разі дефолту до щонайменше 85% від обсягу непрацюючих кредитів. Цей фактор не мав значного впливу на банківську систему загалом, однак виявився суттєвим для низки банків. В умовах значних юридичних ризиків та гіпотетичної кризи малоімовірно отримати відшкодування за видані кредити шляхом стягнення та реалізації застави. Особливо це стосується старих непрацюючих кредитів.

Таким чином, результати стрес-тестування засвідчили, що в нинішніх умовах банки достатньо капіталізовані, за відсутності шоків, проте досі вразливі до криз. Унаслідок його проведення низка банків збільшила капітал та зобов'язалася усунути наявні дисбаланси. НБУ й надалі вирішило щороку оцінювати стійкість банківської системи, щоб виявляти системні ризики для фінансових установ.

У результаті проведеного аналізу ми дійшли висновку, що значний вплив на кредитоспроможність банків-позичальників України відіграють якісні нефінансові фактори:

- негативний вплив на кредитоспроможність банків-позичальників здійснює значна концентрація за операціями з клієнтами, у тому числі пов'язаними особами, що значно підвищують рівень кредитного ризику і створюють додатковий тиск на капітал. Операції з пов'язаними між собою юридичними особами часто використовуються для швидкого виведення активів із банків і може значно погіршити їх фінансовий стан;

- вплив входження банку-позичальника в банківські групи на рівень їхньої кредитоспроможності неможливо оцінити однозначно, необхідно додатково аналізувати для кожного банку окремо. Позитивним є входження банку-позичальника до материнських груп провідних світових компаній (АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «УкрСиббанк» тощо). Певні ризики несе в собі входження банку-позичальника до груп із російським капіталом;

- склад і стабільність власників нині є визначальним фактором, що визначає здатність і спроможність банку-позичальника повернути отриманий міжбанківський кредит. Наразі Національний банк України здійснює постійну роботу щодо забезпечення прозорості і контрольованості учасників банків та осіб, які опосередковано володіють істотною участю в банку. У разі незабезпечення прозорої структури власності у банку може бути відкликана ліцензія, що призведе до переходу наданих йому міжбанківських кредитів до категорії проблемних;

– важливим фактором на цьому етапі розвитку банківської системи України є склад і стабільність керівництва банку-позичальника. Нині наявні значні репутаційні ризики, пов'язані з керівництвом низки банків, зокрема ПАТ «Platinum Bank», ПАТ «Промінвестбанк», що можуть дестабілізувати міжбанківський ринок і мають бути враховані під час прийняття кредитного рішення у наданні міжбанківських кредитів;

– приймаючи кредитні рішення, банки-кредитори мають урахувати репутацію банку-позичальника, індикаторами якої виступають кредитна історія, позиція на міжбанківському ринку, інформація про санкції, накладені на банк-позичальник, та заходи впливу, застосовані до нього; наявність інформації про судові позови тощо [5, с. 101].

Оскільки міжбанківські кредити, як правило, є бланковими, то роль їх забезпеченості в оптимізації рівня кредитного ризику є меншою, ніж у кредитуванні нефінансового і приватного секторів економіки. Але, у низці випадків, зокрема, під час надання довгострокових міжбанківських кредитів, може передбачатись наявність забезпечення. У такому випадку в оцінці кредитоспроможності банку-позичальника і прийнятті кредитного рішення мають бути враховані фактори, що визначають якість забезпечення: рівень ліквідності, рівень збереження вартості, рівень контрольованості, рівень юридичного ризику. Наразі залежно від форми забезпечення (матеріальної чи нематеріальної) та його виду (застава, гарантія, страхування) має формуватись індивідуальна система критеріїв для визначення їх якості і технології врахування в оцінці кредитоспроможності банку-позичальника.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, за сучасних умов міжбанківський кредит є практично єдиним інструментом, використовуючи який, комерційні банки можуть реально розв'язувати проблеми поточної ліквідності та додержання окремих економічних нормативів,

що регулюють банківську діяльність. Так, аналіз залучених міжбанківських кредитів банками України дав змогу стверджувати про необхідність міжбанківського кредитування під час управління ліквідністю та фінансовою стійкістю комерційних банків.

Нині істотно зросло значення найбільших банків на міжбанківському ринку, які визначають динаміку ринку й одночасно знижують доступність цього ринку для середніх і малих банків. Сучасний стан банківської системи свідчить про те, що в Україні політика Національного банку в області підтримки ліквідності вітчизняної банківської системи залишається мало-ефективною та свідчить про подальшу втрату Національним банком реальних важелів регулювання банківської системи, адже ця ситуація негативно впливає на попит на кредитні ресурси, особливо довгострокового призначення. Тільки в тому разі, коли зміна облікових ставок та ставок рефінансування буде дійсно впливати на кон'юнктуру ринку, можна буде говорити про можливість підвищення ефективності заходів НБУ з підтримки ліквідності вітчизняної банківської системи. На сучасному етапі необхідним є вдосконалення роботи Національного банку у напрямку введення довгострокового рефінансування для кредитування малого і середнього бізнесу, що сприятиме також підвищенню кредитної активності банківських установ. Так, не залучаючи зовнішнього інвестора, можна простимулювати розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. Таким чином, у результаті дослідження стану міжбанківського ринку можна стверджувати, що для розвитку ринку міжбанківських кредитів необхідно вжити низки заходів для удосконалення інфраструктури цього ринку та механізмів рефінансування, а також врахувати те, що українські комерційні банки не мають достатнього досвіду роботи на цьому ринку, саме тому для розвитку міжбанківського кредитування необхідні висококваліфіковані працівники.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гагарин С.В., Никольский Ю.Б., Шамаев Г.А. Межбанковский кредит: дилинговые операции на рынке «коротких денег». М.: «Принтлайн», 1995. 208 с.
2. James Chen. Interbank Market. April 14, 2019. URL: <https://www.investopedia.com/terms/i/interbankmarket.asp> (дата звернення: 10.03.2020).
3. Семко В.М. Роль ринку міжбанківського кредитування в забезпеченні розвитку банківської системи. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 3. С. 79 – 82.
4. Ходаківська В.П., Беляєв В.В. Ринок фінансових послуг: теорія і практика: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2007. 616 с.
5. Погоріла В.М. Оцінка кредитоспроможності банку на ринку міжбанківського кредитування: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2017. 315 с.
6. Огляд банківського сектору. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial> (дата звернення: 19.03.2020).
7. Банки на 1 вересня 2016 р. вжили заходів на виконання програми докапіталізації обсягом 108 млрд грн. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/A_report_2016.pdf?v=4 (дата звернення: 10.03.2020).
8. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2018 року. НБУ. 2019. 50 с. веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2018R2.pdf?v=4 (дата звернення: 21.01.2020).

REFERENCES:

1. Haharyn S.V., Nykolskyi Yu.B., Shamaev H.A. (1995) Mezhibankovskiy kredyt: dylynhovyye operatsyy na rynku "korotkykh deneh". [Interbank Credit: Dealing Operations in the Short Money Market]. M.: "Pryntlajn", 1995. 208 p.
2. James Chen. Interbank Market. (2019) April 14, 2019. URL: <https://www.investopedia.com/terms/i/interbankmarket.asp> (Accessed 10 march 2020).
3. Semko V.M. (2014) Rol rynku mizhbankivskoho kredytuvannia v zabezpechenni rozvytku bankivskoi systemy. [The role of the interbank lending market in ensuring the development of the banking system] *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*. 2014. № 3. P. 79–82.
4. Khodakivska V.P., Bieliaiev V.V. (2007) Rynok finansovykh posluh: teoriia i praktyka: navchalnyi posibnyk [Financial Services Market: Theory and Practice: A Textbook]. K.: TsUL, 2007. 616 p.
5. Pohorila V.M. (2017) Otsinka kredytopromozhnosti banku na rynku mizhbankivskoho kredytuvannia [Assessment of bank solvency in the interbank lending market]: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.08. Kyiv, 2017. 315 p.
6. Ohliad bankivskoho sektoru. (2020) URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial> (Accessed 19 march 2020).
7. Banky na 1 veresnia 2016 r. vzhly zakhodiv na vykonannia prohramy dokapitalizatsii obsiahom 108 mlrd. hrn. (2016) URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/A_report_2016.pdf?v=4 (Accessed 10 march 2020).
8. Zvit pro finansovu stabilnist. Hruden 2018 roku. NBU. (2018) URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2018R2.pdf?v=4 (Accessed 21 January 2020).

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Городняк І.В., Терендій А.Б. ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	3
Полуяктова О.В., Матюк Т.В. МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	11

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Бондаренко А.Г., Дугієнко Н.О. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ГРУЗІЇ (ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНИ).....	15
Глуценко Я.І., Зробок О.О. ОЦІНКА ФАКТОРІВ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	21
Дон О.Д., Дробот А.С. ОЦІНКА СТРАТЕГІЙ ПОЗИЦІЮВАННЯ ТОВАРІВ НАЦІОНАЛЬНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ.....	28
Дон О.Д., Хелашвілі К.Г. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	35
Кобилянська А.В. ІНТЕРТЕМПОРАЛЬНИЙ АНАЛІЗ МІКРО- ТА МАКРОАСПЕКТІВ МЕГАРЕГІОНАЛІЗАЦІЇ З ПОЗИЦІЇ ПЕРСПЕКТИВ УЧАСТІ У ГЛОБАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ.....	42
Корогодова О.О., Глуценко Я.І., Черненко Н.О. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ КРАЇНИ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0.....	55
Паршин Ю.І., Паршина М.Ю. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ.....	61
Тимошенко І.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ	69
Ющенко Н.К. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК РЕГУЛЯТОР МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ СТОХАСТИЧНОСТІ СУЧАСНОГО ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ.....	79
Яровенко Т.С., Сергета Г.В. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ.....	85

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Біла І.С., Насікан Н.І. ДЕСТРУКЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕМ.....	91
Гайда Ю.І., Длугопольський О.В., Мельник О.І. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДНОСТІ, ЕКОЛОГІЧНИХ ПОДАТКІВ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В КРАЇНАХ СВІТУ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОЇ РОЗВІДКИ.....	97
Гальків Л.І., Виклюк М.І., Петлін І.В. МАЛИЙ БІЗНЕС: МАРКЕРИ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА СТАТИСТИКИ НЕБЕЗПЕК.....	106
Гноєвий В.Г., Татарінов В.С., Бондар В.П. ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ЗНАЧУЩОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ.....	113
Грінка Т.І. ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ.....	119

Орджи Леонард Чибузор ФАКТОРНА МОДЕЛЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	126
Пуртов В.Ф., Таран Д.О. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	131
Суханова А.В. ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ТОВАРАМИ ТА ПОСЛУГАМИ.....	139
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	
Белікова М.В., Корнієнко О.М., Зінченко Т.О. ДІЛОВОДСТВО В ТУРИЗМІ: АНАЛІЗ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВЗАЄМОДІЙ ТУРИСТИЧНОГО АГЕНТСТВА З ТУРОПЕРАТОРАМИ ТА КЛІЄНТАМИ.....	147
Бінерт О.В., Балаш Л.Я., Кулина С.Б. НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ.....	155
Бугріменко Р.М. КОНЦЕПЦІЯ ІНФРАСТРУКТУРНОГО МАРКЕТИНГУ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ.....	160
Вараксіна О.В., Воронько-Невіднича Т.В., Барабаш К.Г. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ.....	166
Воронка О.З. МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ.....	172
Герасименко О.О., Бровченко В.Є. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ОЦІНЮВАННІ ПЕРСОНАЛУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ.....	180
Гузар У.Є., Завидівська О.І., Кулик О.М. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	188
Драган О.І., Бергер А.Д. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	195
Євтушенко Г.В., Кравченко А.Г. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ.....	202
Закревська Л.М. ЛІЗИНГ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНЕ ДЖЕРЕЛО ОНОВЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ.....	209
Коваленко-Марченкова Є.В., Бучек Ю.М. ОВДП ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	216
Коптєва Г.М. КЛАСИФІКАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	221
Кравченко М.В. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ.....	230
Кривда О.В., Очеретяна О.В. АНАЛІЗ ТА МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	235
Малюга Л.М., Загороднюк О.В. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ.....	241
Марченко В.М., Місяйло О.В. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	246

Мельник А.О., Захарова Ю.І. АНАЛІЗ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	252
Палига Є.М., Лазановський П.П. МЕТОДОЛОГІЯ ПРОЦЕСУ МОНІТОРИНГУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИДАВНИЦТВА.....	258
Приймак В.М., Муравська В.О. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ СФЕРИ ПОСЛУГ: ДОГЛЯД ЗА ДИТИНОЮ.....	267
Сахно І.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	276
Седляр М.О. ПРОБЛЕМИ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	281
Сікєтіна Н.Г. ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АДАПТАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ДО УМОВ МІНЛИВОГО КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	287
Танасійчук А.М., Шуневич В.А. МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ КОРЕЙСЬКОЇ КОСМЕТИКИ В УКРАЇНІ	292
Хитрова О.А. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЯК СКЛАДНИК УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ.....	299
Чайка І.П. КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДНИК МАРКЕТИНГУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	304
Шестакова А.В. ВПЛИВ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА СТАН РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	310
ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА	
Дідківська О.Г. ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	315
Матвєєва Ю.Т., Опанасюк Ю.А., Лісовська Д.В. ДРАЙВЕРИ ТА БАР'ЄРИ ТРУДОВОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ.....	323
Якимова Н.С., Марценюк О.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКОВІ МОДЕЛІ РОБОТОДАВЦІВ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ.....	335
ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
Гаркуша С.А. ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	340
Глухова В.І., Скрабут А.М. АНАЛІЗ ДОХІДНОЇ ТА ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ.....	346
Гнип Н.О., Мінюкова Є.Р. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ АТ «МЕГАБАНК».....	353
Ємельянова Л.О. СТРУКТУРА ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ 2006–2018 РОКІВ.....	362
Коваленко В.В. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У НЕБАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	368
Козій Н.С. ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТАНУ МІЖБАНКІВСЬКОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.....	375

Кравченко Т.Д., Тигранян В.С. ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА БАНКАМИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ.....	384
Мацедонська Н.В., Штефан Л.Б. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДІВ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В КРАЇНАХ СВІТУ.....	392
Хома І.Б., Садовник С.С. ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВВЕДЕННЯМ НОВОГО НОРМАТИВУ БАНКІВСЬКОЇ ЛІКВІДНОСТІ NSFR.....	399
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
Островерха Р.Е. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ФІНАНСОВИЙ ЦЕНТР УПРАВЛІНСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	404
Панасюк В.М. СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ОБЛІКОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ.....	412
Трачова Д.М., Левченко О.П., Сахно Л.А. ОБЛІКОВО- ІНФОРМАЦІЙНИЙ БАЗИС ІНФРАСТРУКТУРНОЇ ПІДТРИМКИ ЕФЕКТИВНОЇ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	418
Фальченко О.О., Побережна Н.М., Юр'єва І.А. ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ДОХОДІВ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	426
МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ	
Задорожня Т.М., Параниця Н.В., Шостак А.С. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	430
Зомчак Л.М., Ракова А.С. U-MIDAS-МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ВВП УКРАЇНИ НА ДАНИХ ЗМІШАНОЇ ЧАСТОТИ.....	436
Наумова М.А., Статкевич К.О. КУПІВЕЛЬНА АКТИВНІСТЬ СПОЖИВАЧІВ: ДОСЛІДЖЕННЯ І АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ (НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ВОЛОДАРКА»).....	442
Пернарівський О.В., Пернарівська О.О. ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ЯК СКЛАДНИКА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ.....	448

CONTENTS

ECONOMIC THEORY AND HISTORY OF ECONOMIC THOUGHT

Horodniak Iryna, Terendii Anastasiia INSTITUTIONAL FACTORS OF FOREIGN INVESTMENT ATTRACTION IN UKRAINE'S ECONOMY.....	3
Polujaktova Olha, Matiuk Tetiana INTERNATIONAL ECONOMIC COOPERATION OF UKRAINE IN THE GLOBALIZATION CONDITIONS.....	11

WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

Bondarenko Anastasia, Dugienko Natalya TRENDS OF TOURISM DEVELOPMENT IN GEORGIA (EXAMPLE FOR UKRAINE).....	15
Yaroslava Hluschenko, Oleksiy Zrobok EVALUATION OF FACTORS OF THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES OF UKRAINE.....	21
Don Olha, Drobot Anna ASSESSMENT OF POSITIONING STRATEGIES IN THE GLOBAL COMMODITY MARKET.....	28
Don Olha, Khelashvili Kristina INTERNATIONAL TOURIST ACTIVITIES DEVELOPMENT TRENDS.....	35
Kobylianska Alla INTERTEMPORAL ANALYSIS OF MICRO- AND MACRO-ASPECTS OF MEGA-REGIONALISATION FROM THE PERSPECTIVE OF PARTICIPATION IN GLOBAL VALUE NETWORKS.....	42
Korohodova Olena, Hlushenko Yaroslava, Chernenko Natalya FEATURES OF FUNCTIONING A CUSTOMS AUTHORITIES IN THE COUNTRY TAX SYSTEM IN INDUSTRY 4.0.....	55
Parshyn Yurii, Parshyna Margaryta SOCIO AND ECONOMIC DEVELOPMENT ANALYSIS OF COUNTRIES IN THE CONDITIONS OF GEOPOLITICAL TENSION.....	61
Tymoshenko Ihor CURRENT TRENDS OF THE GLOBAL HIGH TECHNOLOGY MARKET.....	69
Yushchenko Nadiya INTERNATIONAL ORGANIZATIONS AS A REGULATOR OF INTERNATIONAL RELATIONS IN THE CONDITIONS OF A STOCHASTIC MODERN GLOBALIZED WORLD.....	79
Yarovenko Tetiana, Serheta Hanna WORLD MONETARY SYSTEM FUNCTIONING PROBLEMS	85

ECONOMY AND OPERATION OF NATIONAL ECONOMY

Bila Irina, Nasikan Nina DESTRUCTION OF THE CONTEMPORARY BUSINESS ENVIRONMENT MANAGEMENT SYSTEM.....	91
Hayda Yurij, Dluhopoldkyi Oleksandr, Melnyk Olena INTERACTION OF THE ECONOMIC COMPLEXITY, ENVIRONMENTAL TAXES AND ENVIRONMENTAL SITUATION IN THE COUNTRIES: THE RESULTS OF EMPIRICAL EXPLORATION.....	97
Halkiv Lyubov, Vykliuk Mariana, Petlin Irina SMALL BUSINESS: HUMAN MANAGEMENT MARKERS AND DANGER STATISTICS.....	106
Hnoievyi Valentyn, Tatarinov Vadym, Bondar Volodymyr FACTORS OF IMPROVING THE NATIONAL STOCK MARKET FUNCTIONAL SIGNIFICANCE	113
Hrinka Tetyana ANNOTATION THE IMPACT OF THE STATE ON THE FORMATION OF COMPETITIVE CORPORATE SECTOR IN UKRAINE.....	119

Orji Leonard Chibuzor A FACTORY MODEL OF AGRICULTURAL COMPETITIVENESS.....	126
Purtov Vladimir, Taran Darina INNOVATIVE APPROACHES TO PERSONNEL MANAGEMENT IN THE BANKING ECONOMY.....	131
Sukhanova Alla FOREIGN TRADE OF UKRAINE WITH GOODS AND SERVICES.....	139

ECONOMY AND ENTERPRISE MANAGEMENT

Byelikova Maryna, Korniienko Olga, Zinchenko Tatiana THE RECORDS MANAGEMENT IN THE TOURISM: ANALYSIS OF TOUR AGENCY'S DOCUMENTAL PROCESS OF INTERCOMMUNICATION WITH TOUR OPERATORS AND CLIENTS.....	147
Binert Olesya, Balash Lilia, Kulina Sofia NECESSITY OF APPLICATION OF MODERN MANAGEMENT METHODS I N THE EDUCATIONAL FIELD.....	155
Buhrimenko Roman CONCEPT OF INFRASTRUCTURE MARKETING RETAIL DEVELOPMENT.....	160
Varaksina Olena, Voronko-Nevidnycha Tetiana, Barabash Kateryna FEATURES OF APPLICATION OF MARKETING COMMUNICATIONS BY AGRARIAN ENTERPRISES.....	166
Voronka Olga THE MECHANISM OF PROVIDING THE PERSONNEL SECURITY OF ENTERPRISES OF THE HIGH-TECH ECONOMIC SECTOR.....	172
Herasymenko Oksana, Brovchenko Victoria INNOVATIVE APPROACHES IN THE PERSONNEL ASSESSMENT OF BANKING INSTITUTIONS.....	180
Huzar Uliana, Zavydivska Olga, Kulyk Oksana FEATURES OF FORMATION OF CORPORATE CULTURE OF ENTERPRISES OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS IN MODERN CONDITIONS.....	188
Olena Dragan, Alina Berher PRACTICAL ASPECTS OF IMPROVING ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN ENTERPRISES.....	195
Yevtushenko Ganna, Kravchenko Anna RESEARCH AND FORECASTING OF FINANCIAL AND SOCIO-ECONOMIC ACTIVITY INDICATORS.....	202
Zakrevska Lyudmila LEASING AS AN ALTERNATIVE SOURCE OF UPDATING THE MATERIAL AND TECHNICAL DATABASE OF THE FOOD INDUSTRY IN UKRAINE.....	209
Kovalenko-Marchenkova Yevheniia, Buchek Yurii DOMESTIC GOVERNMENT LOAN BONDS AS A TOOL FOR MANAGING THE ENTERPRISE'S VALUE.....	216
Koptieva Hanna CLASSIFICATION OF APPROACHES TO ASSESSING THE ECONOMIC SECURITY OF AN ENTERPRISE.....	221
Kravchenko Mykola THE WAYS TO IMPROVE THE MANAGEMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES.....	230
Kryvda Olena, Ocheretiana Oleksandra ANALYSIS AND METHODOLOGY OF RISK MANAGEMENT IN THE WOODWORKING ENTERPRISES.....	235
Maliuga Liudmyla, Zagorodniuk Oksana COMPETITIVENESS OF RESTAURANT BUSINESS ENTERPRISES.....	241
Marchenko Valentina, Misyaylo Olena THE DIRECTIONS FOR INCREASING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	246
Melnyk Alona, Zakharova Yulia ANALYSIS OF METHODS FOR ASSESSING THE FINANCIAL CONDITION OF AN ENTERPRISE.....	252

Palyga Evqen, Lazanovskyi Petro METHODOLOGY OF THE PUBLISHING ACTIVITIES OF THE PUBLISHING ACTIVITY.....	258
Vasyl Pryimak, Viktoriia Muravska FEATURES OF CREATION AND DEVELOPMENT OF SERVICE STARTUPS: BABYSITTING.....	267
Sakhno Iryna EFFICIENCY OF MANAGEMENT MARKETING ACTIVITIES OF RESTAURANT ENTERPRISES.....	276
Sedliar Mykhailo PROBLEMS OF LABOR RATING IN THE CONDITIONS OF ESTABLISHING A POST-INDUSTRIAL SOCIETY.....	281
Siketina Natalya FORMATION THE THEORETICAL BASIS OF THE INDUSTRIAL ENTERPRISE ADAPTATION SYSTEM TO THE CHANGES OF THE COMPETITIVE ENVIRONMENT.....	287
Tanasiichuk Alona, Shunevych Viktoriia MARKETING MARKET RESEARCH OF KOREAN COSMETICS IN UKRAINE.....	292
Khytrova Olha INFORMATION SYSTEMS AS A COMPONENT OF MANAGEMENT OF HOTEL ENTERPRISES IN RIVALRY.....	299
Chaika Inna CORPORATE CULTURE AS A COMPONENT OF MARKETING OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION.....	304
Shestakova Anna THE EFFECTS OF THE CORPORATE SOCIAL SUSTAINABILITY ON THE STATE OF DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN ENTERPRISE PERSONNEL.....	310
DEMOGRAPHY, LABOR ECONOMY, SOCIAL ECONOMY AND POLITICS	
Didkivska Olena IMPLEMENTATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES TO ENSURE SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UKRAINE.....	315
Matvieieva Yuliia, Opanasiuk Yuliia, Lisovska Daryna DRIVERS AND BARRIERS OF POPULATION LABOR ACTIVITY.....	323
Yakymova Nataliia, Martseniuk Olesia INVESTIGATION THE FACTORS OF IMPACT ON THE EMPLOYERS' BEHAVIORAL MODELS IN THE CONDITIONS OF FORMING THE ENABLING ENVIRONMENT FOR DOING BUSINESS	335
MONEY, FINANCES AND CREDIT	
Harkusha Serhii TAXATION OF ACTIVITIES IN SOCIAL NETWORKS.....	340
GhluKhova Valentyna, Skrabut Alina ANALYSIS OF THE REVENUE AND EXPENDITURE PART OF THE BUDGET OF THE PENSION FUND OF UKRAINE.....	346
Hnyp Natalia, Minukova Eugenia ASSESSMENT OF THE EFFICIENCY OF THE USE OF RESOURCES OF JSC "MEGABANK".....	353
Yemelyanova Lidiya STRUCTURE OF THE STOCK MARKET IN UKRAINE IN 2006–2018.....	362
Kovalenko Victoria FINANCIAL INNOVATIONS IN THE NON-BANKING SECTOR: MAJOR TRENDS AND PROSPECTS.....	368
Kozii Nataliia MAIN CHARACTERISTICS OF THE CONDITION OF THE INTERBANK MARKET IN UKRAIN.....	375
Kravchenko Taisiya, Tigranyan Valerik SPONSORSHIP BY BANKS REAL TO SECTOR OF ECONOMY AS MORTGAGE OF ECONOMY GROWING OF COUNTRY.....	384

Matsedonska Nataliya, Shtefan Lyudmila PECULIARITIES OF FUNCTIONING OF SOCIAL INSURANCE FUNDS IN THE WORLDES.....	392
Khoma Iryna, Sadovnyk Serhii PROBLEM SOLVING OF INVOLVEMENT THE LONG-TERM DEPOSITS FROM THE INDIVIDUALS ACCORDING TO INTRODUCTION THE NEW BANKING LIQUIDITY RATIO NSFR.....	399

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT

Ostroverha Rita ACCOUNTING AS A FINANCIAL CENTER FOR THE MANAGEMENT INFORMATION SYSTEM OF THE ENTERPRISE.....	404
Valentyna Panasyuk MODERN INFORMATION PROVIDING INSTRUMENTS: ACCOUNTING AND MANAGEMENT ASPECT.....	412
Trachova Dar`ya, Levchenko Olga, Sakhno Ludmila ACCOUNTING AND INFORMATION BASE OF INFRASTRUCTURE SUPPORT FOR EFFECTIVE DEPRECIATION POLICY.....	418
Falchenko Olena, Poberezhna Nataliya, Yuryeva Iryna FEATURES OF CLASSIFICATION OF PROFITS OF TRADING COMPANIES.....	426

MATHEMATICAL METHODS, MODELS AND INFORMATION TECHNOLOGIES IN ECONOMY

Zadorozhna Tatiana, Paranytsia Nadiya, Shostak Anna ECONOMIC AND MATHEMATICAL MODELS FOR EVALUATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY.....	430
Zomchak Larysa, Rakova Anastasia U-MIDAS MODEL OF UKRAINIAN GDP FORECASTING ON MIXED-FREQUENCY DATA.....	436
Naumova Maryna, Statkevych Kateryna CONSUMER BUYING ACTIVITY: RESEARCH AND ANALYSIS OF IMPACT FACTORS (ON THE EXAMPLE OF PJSC "VOLODARKA").....	442
Pernarivskyi Oleksandr, Pernarivska Olgha FORMATION OF MATHEMATICAL SKILLS AND ABILITIES AS A COMPONENT OF FINANCIAL LITERACY OF POPULATION	448

Електронне наукове фахове видання

СХІДНА ЄВРОПА: ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ

Випуск 2 (25) 2020

Коректура • *Л.М. Петрушевський*

Комп'ютерна верстка • *С.Ю. Калабухова*

Засновник видання:

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Адреса редакції: 49600, м. Дніпро,
вул. Чернишевського, 24-а

Телефон: +38 (063) 051 91 37

Веб-сайт журналу: www.easterneurope-ebm.in.ua

E-mail редакції: editor@easterneurope-ebm.in.ua